

olarak — hücum etmektedir. Bu münasebetle müellif memleketimizde milliyetçiliğin inkişafından bahsederken hayali milliyet görüşlerinin tenkidini yapıyor ve vatan temeli üzerinde bütün faktörleri birleştiren gerçek milliyetçilik fikrinin uyandığını işaret ediyor.

ALİ FUAD GEDİK: HUKUK VE SOSYOLOGLAR

(*Cumhuriyet Matbaası, İstanbul — 1945*) Shf. 264

Üç yıl önce Ali Fuad Gedik tarafından Üsküdar Cumhuriyet Savcısı yardımcısı iken neşredilmiş olan bu eserden, Sosyoloji Dergisinin neşri gecikmiş olduğu için, maalesef ancak şimdi bahsedebiliyoruz. Müellif girişte hukuk ve ahlâkın bir tarifini bulmaya çalışıyor. Bunun için Pareto, Timatcheff ve Lévy - Brühl'ün fikirlerine başvuruyor. Fakat tariflerin müphemliği onu şaşırtıyor. Değerler arasında bir hiyerarşi bulamıyor, onların bazan birbirini cerhettiklerini görüyor. Ahlâkla hukukun münasebetini aydınlatmak için iptidailerdeki fücür (inceste) hâdisesini inceliyor. Bu suretle sosyolojik veriler ve sosyologların fikirleri vasıtasıyla yeter derecede aydınlanamıyan müellif filozofların fikirlerine baş vuruyor. Kant, Schopenhauer ve Bergson'un fikirlerini gözden geçiriyor, Hülâsa bütün bu doktrinler ve bu tarifler gayri muayyen tabirler kullanıyorlar. Bir suretle şüpheli ve fazla acele fikir seyahatinden sonra müellif Bouglé ile beraber şu neticeye varıyor: Artık değerler ferdi bakımdan ve ferdin, eğer varsa, kendi ruh dünyası içinde değil, fakat içtimaî bakımdan tetkik edilecektir. Ve böylece bütün eserde hukukun içtimaî anlamı ile nasıl izah edildiğini, içtimaî realite ile münasebetlerini tetkik edeceğini vadediyor.

Uzviyetçi nazariyenin iflâs ettiğini kabul eden müellif, normatif bir ilim olmak itibarıyla hukukun sosyoloji ile izahının nasıl mümkün olduğunu soruyor. Burada yine Timacheff'e G. Davy'ye dayanıyor. Sosyoloji bakımından ferdi Etik mevcut değildir. Sadece iyi olan şeylere dair şahsî kanaatler vardır. A. F. Gedik sağlam bir hukuk sosyolojisini temellendirebilmek için, yine bütün sosyolojik görüşlerin tahlilini yapmadan vazgeçemiyor. Burada uzun uzadıya Espinas'nın, Durkheim'in, Léon Duguit'nin, Lévy, Hauriou ve Gurvitch'in, Pareto'nun fikirlerini tahlil ediyor. Bilhassa sonuncusu üze-

rinde çok duruyor. Fakat müellif eserini baş tarafta vadettiği sen-
tetik veya şahsî görüşle tamamlamıyor. Eser girişte göze çarpan müf-
rit kararsızlık ve şüphecilikten ayrılmamış olarak bitmektedir.

E. DURKHEİM: AHLÂK VE HUKUK KAİDELERİ HAKKINDA DERSLER

(Çeviren: Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı, İsmail
Akgün Matbaası, İstanbul, 1947. Shf. 57)

Durkheim'in Sorbonne'da verdiği ve şimdiye kadar Fransızca olarak neşredilememiş olan derslerinden bir kısmını ihtiva eden bu kitap, şimdi Hukuk Fakültesi Dekanı olan Profesör Hüseyin Nailî Kubalı Paris'te doktora tezini hazırlarken Marcel Mauss tarafından verilmiş ve Fransızca sından önce büyük Fransız sosyoloğunun kı-
zının müsaadesiyle tercüme ve neşredilmiştir. Bu suretle neşredi-
len kitap Durkheim'in Fransızcası bulunmayan biricik Türkçe ese-
ridir.

Sosyolog burada önce kendine mahsus olan elimination usu-
lüyle devlet hakkındaki birçok tariflerin kifâyetsizliğini gösterdik-
ten sonra nihayet şu tarife ulaşıyor: Siyasî cemiyet, aynı otoriteye
bağlı az veya çok miktarda talî içtimaî grupların bir araya gelme-
sinden teşekkül eden, kaide ve usulüne göre kurulmuş daha üs-
tün hiçbir otoriteye tâbi bulunmayan bir cemiyettir. Aynı cemiyet
bazı bakımlardan siyasî bir cemiyet olduğu halde, diğer bazı bakım-
lardan ancak kısmî ve talî bir grup olabilir.

Şimdi siyasî bir cemiyete bağlı olan ahlâkın ne olduğunu dü-
şünebiliriz. Burada Durkheim ferdlerin içtimaî tekâmüle bağlı ola-
rak tedrici meydana çıkışı esasından hareketle ferdçi teoriyi peşin-
den reddediyor. Sosyologun bu sahadaki bütün muhakemesi cemi-
yetin zaman içinde tedricî inkişafı, ferdlerin içtimaî bir mahsul ola-
rak meydana çıkışı tezine dayanıyor: "Bidayette içtimaî kütle için-
de kaybolmuş bulunan ferd şahsiyeti *yavaş yavaş* meydana çıkmış,
bidayette mahdut ve pek az hürmete mazhar olan ferdî hayat çev-
resi genişlemiş, ahlâkî saygının yüksek mevzuu olmuştur." — Bu-
radan Durkheim hak fikrinin inkişafına geçiyor. Onca ferdî inkişa-
fın zarurî neticesi olarak ferdî haklar da içtimaî tekâmülün ese-
ridir ve gittikçe artmaktadır. Bundan dolayı fertçilik ahlâk ve hu-
kukta sebep değil neticedir. Buradan ahlâkî fikirlerin birbirinden